

ความสำคัญ ความชุกและการกระจายของสินค้าไม่ปลอดภัยในประเทศไทย

สรโรจน์ สุขมอลสันต์^{*,*†}

วรรณภา ศรีวิริยานุภาพ^{*,*†,‡}

วิทยา กุลสมบุญ^{*,*†,‡}

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความชุกและการกระจายทางภูมิศาสตร์ของสินค้าไม่ปลอดภัย จากการประเมินความเสี่ยงและความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาด้วยหลักเกณฑ์การจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัยระดับจังหวัดปี พ.ศ. 2557 วิธีการศึกษา เป็นการศึกษาเชิงพรรณนาในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งของสินค้าไม่ปลอดภัยที่มีการประเมินความเสี่ยงและความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาในระดับจังหวัด ในลำดับที่ 1-5 จากการดำเนินโครงการจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัยในระดับภาค 4 ภาค ใน 60 จังหวัด ระหว่างเดือนมกราคม - สิงหาคม 2557 ซึ่งมีเภสัชกรประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเป็นนักวิชาการในกระบวนการ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาวิเคราะห์ความชุกของสินค้าไม่ปลอดภัยในระดับจังหวัด และวิเคราะห์การกระจายเชิงภูมิศาสตร์ของสินค้าไม่ปลอดภัยระดับจังหวัด ผลการศึกษา พบสินค้าไม่ปลอดภัยจากการประเมินความเสี่ยงและความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาในระดับจังหวัด 31 รายการ โดยความชุกของสินค้าไม่ปลอดภัยจากการประเมินระดับประเทศ 5 อันดับแรก ได้แก่ สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในผัก ผลไม้ หรือปลาเค็ม, เครื่องสำอางผสมสารเคมีอันตราย, น้ำมันทอดซ้ำเสื่อมสภาพ, สเตอโรยด์ปลอมปนในผลิตภัณฑ์สุขภาพ ยาไม่เหมาะสมในชุมชนและฟอร์มาลินในอาหาร เมื่อวิเคราะห์ความชุกของสินค้าไม่ปลอดภัยโดยแบ่งเป็น 4 ภูมิภาคตามลักษณะภูมิศาสตร์และเขตบริการสาธารณสุข พบว่ารายการสินค้าส่วนมากมีอันดับสอดคล้องกับรายการสินค้าไม่ปลอดภัยในระดับประเทศ แต่มีรายการสินค้าบางรายการที่มีความแตกต่างจากภูมิภาคอื่น นอกจากนี้ยังพบว่า การกระจายของสินค้าไม่ปลอดภัยระดับประเทศอันดับที่ 1-5 (ในแผนที่ตามพิกัดจังหวัด) แต่ละชนิดมีความแตกต่างกันตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ สรุป สถานการณ์ปัญหาสินค้าไม่ปลอดภัยในแต่ละพื้นที่ที่มีความเหมือนและแตกต่างกัน โดยส่วนที่ต่างกันอาจเกิดจากปัจจัยในแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกัน เช่น พฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภค ลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ส่งผลต่อการกระจายของสินค้า ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อการเลือกรายการสินค้าไม่ปลอดภัย การประเมินความเสี่ยงและการประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาของสินค้า ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรกำหนดคนโยบาย มาตรการหรือแผนการจัดการปัญหาสินค้าไม่ปลอดภัยที่เหมาะสมกับลักษณะปัญหาในทุกๆ ด้าน

คำสำคัญ: สินค้าไม่ปลอดภัย, การจัดลำดับความสำคัญ

Abstract

Priority, Prevalence and Geographic Distribution of Unsafe Products in Thailand

Sareerarote Sukamolson^{*,*†}, Wanna Sriviriyannuparp^{*,*†,‡}, Vithaya Kulsomboon^{*,*†,‡}

^{*}The College of Pharmaceutical and Health Consumer Protection of Thailand, the Pharmacy Council of Thailand

[†]Health Consumer Protection Program, Faculty of Pharmaceutical Science, Chulalongkorn University, [‡]Social Research Institute, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand

Objectives: To examine the prevalence and geographic distribution of unsafe products using risk and possibility assessments of problem-solving using prioritizing unsafe products at provincial level in

*วิทยาลัยการคุ้มครองผู้บริโภคด้านยาและสุขภาพแห่งประเทศไทย สภาเภสัชกรรม

†สำนักงานแผนงานพัฒนาวิชาการและกลไกคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

‡สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2014. **Methods:** A cross-sectional descriptive study was undertaken to rank the top 5 unsafe products using risk and possibility assessments of problem-solving principles under Unsafe Product Issue Prioritization Project in 4 Regions (60 provinces), during January to August 2014. The data were collected by a health consumer protection pharmacist in each provincial public health office. Descriptive statistics for the analysis, prevalence and geographic distribution of the unsafe products were employed. **Results:** Thirty-one unsafe products were found. As for the prevalence of the top 5 unsafe products assessed at national level, they were agricultural chemical residues in fruits, vegetables and salted fish, hazardous chemicals in cosmetics, repeatedly-fried oil, steroids adulterated in health products and drug sole in the community, and formalin contaminated food. Based on geographical conditions and public health services, it was found that the prevalence of the most unsafe products in 4 regions was similar to that of the national level. However, there were some slight differences in certain regions. Besides, it revealed that the top 5 unsafe products at national level were distributed geographically in each province. **Conclusions:** There were some similarities and differences among the conditions of unsafe products in different areas. The differences could be due to the different factors in the areas such as consumer behavior, geographical conditions affecting the distributions of goods, etc. These factors affected the selection of unsafe products, as well as the risk and possibility assessments. Therefore, any relevant organizations should set appropriate policies, measures or plans to solve such problems in all aspects.

Keywords: unsafe products, issue prioritization

ภูมิหลังและเหตุผล

จากสถานการณ์ความหลากหลายของปัญหาสินค้าไม่ปลอดภัย ซึ่งเป็นความเสี่ยงสำคัญที่ผู้บริโภคต้องเผชิญส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ตั้งแต่ระดับเล็กน้อยจนถึงระดับรุนแรงมากจนถึงเสียชีวิต ในขณะที่ทรัพยากรในการดำเนินการคุ้มครองผู้บริโภคมีจำกัด ทั้งด้านงบประมาณและกำลังคนด้านสุขภาพ ทำให้ไม่สามารถที่จะจัดการกับผลิตภัณฑ์เหล่านั้นได้ทุกรายการในเวลาเดียวกัน ดังนั้นการจัดการระบบสารสนเทศด้านสุขภาพที่ดี เพื่อนำไปสู่การดำเนินการอย่างเป็นระบบในการคัดเลือกประเด็นที่มีความสำคัญสูง และส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคจำนวนมาก หรือส่งผลกระทบต่อระบบการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ โดยการจัดให้มีกระบวนการที่เป็นที่ยอมรับของภาคส่วนต่างๆ จึงมีความจำเป็น ทั้งนี้ เพื่อนำไปสู่การดำเนินการคุ้มครองผู้บริโภค ที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

แม้หน่วยงานภาครัฐจะมีการจัดระบบสารสนเทศด้านสุขภาพเพื่อนำมาวางแผนในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ ได้แก่ ศูนย์เฝ้าระวังและพิสูจน์สินค้าไม่ปลอดภัย สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.)⁽¹⁾ ศูนย์เฝ้าระวังความ

ปลอดภัยด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ⁽²⁾ และศูนย์เฝ้าระวังและรับเรื่องร้องเรียนผลิตภัณฑ์สุขภาพ⁽³⁾ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ซึ่งมีระบบการรายงานผลการเฝ้าระวังฯ และผลการตรวจวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ แต่เนื่องจากนโยบายหรือความสนใจเป็นการเฉพาะของหน่วยงานเฝ้าระวังในระดับประเทศหรือระดับจังหวัด อาจทำให้ผลการรายงานสถานการณ์สินค้าไม่ปลอดภัยมีความโน้มเอียงไปตามนโยบายหรือความสนใจนั้น รวมทั้งการนำเสนอผลของปัญหาของสินค้าไม่ปลอดภัยเป็นการนำเสนอในภาพรวมระดับภาคและประเทศ ส่งผลให้ (1) ปัญหาสินค้าไม่ปลอดภัยที่มีความจำเพาะระดับพื้นที่ถูกปัญหาที่มีขนาดใหญ่กว่าบดบัง ปัญหาเหล่านั้นจึงไม่ได้รับความสำคัญในการแก้ไข และ (2) การกำหนดนโยบาย มาตรการแก้ปัญหาจึงเป็นการกำหนดนโยบายในภาพรวมระดับภาคและประเทศ แต่อาจไม่เหมาะสมกับสภาพปัญหาในระดับพื้นที่ ซึ่งมีลักษณะปัญหาที่แตกต่าง และรูปแบบการจัดการปัญหาที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้นหากสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาในระดับพื้นที่ได้ จะส่งผลต่อการกำหนดนโยบาย มาตรการจัดการปัญหา ที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาของพื้นที่นั้นๆ

“หลักเกณฑ์การจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย”⁽⁴⁾ เป็นหลักเกณฑ์ในการดำเนินการอย่างเป็นระบบในการคัดเลือกประเด็น (Issue prioritization) ที่มีความสำคัญสูง และส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคจำนวนมาก หรือส่งผลกระทบต่อระบบการคุ้มครองผู้บริโภค โดยการจัดให้มีกระบวนการที่เป็นที่ยอมรับของภาคส่วนต่างๆ โดยความร่วมมือของนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทั้งจากหน่วยงานภาควิชาการ ภาครัฐและภาคประชาชน เพื่อให้ได้แนวทางต้นแบบที่มีความชัดเจน โปร่งใส ง่ายต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัยในระดับต่างๆ และเป็นที่ยอมรับจากทุกภาคส่วน โดยมีการดำเนินการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จัดประชุมแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ทดลองนำแนวทางที่พัฒนาแล้วมาใช้ในการจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย ในพื้นที่ทดลองจำนวน 13 พื้นที่ (10 จังหวัด และ 3 อำเภอ) และนำผลที่ได้ไปปรับปรุงหลักเกณฑ์ฯ จนได้ต้นแบบของแนวทางการจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัยเพื่อการดำเนินการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งประกอบด้วย 2 ขั้นตอนหลักคือ

- 1) การประเมินความเสี่ยง (Risk assessment)
- 2) การประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหา

(Possibility of risk management)

ทั้งนี้ มีการกำหนดเกณฑ์ในการประเมิน การให้น้ำหนักเกณฑ์ในการประเมิน รายละเอียดในการประเมินของแต่ละเกณฑ์

ต่อมา หลักเกณฑ์การจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย ได้รับการปรับปรุงให้เป็นหลักเกณฑ์การจัดลำดับสินค้าไม่ปลอดภัยระดับจังหวัด⁽⁵⁾ โดยเป็นการพัฒนาร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิจาก 4 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ชมรมเภสัชสาธารณสุขจังหวัดแห่งประเทศไทย (ภจท.) วิทยาลัยการคุ้มครองผู้บริโภคด้านยาและสุขภาพแห่งประเทศไทย (วคบท.) และสำนักงานแผนงานพัฒนาวิชาการและกลไกคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ (คคส.) คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนำ

ไปดำเนินการจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัยในแต่ละจังหวัด ภายใต้ “โครงการจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัยในระดับภาค 4 ภาค” ระหว่างเดือนมกราคม - สิงหาคม 2557 เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ในการวางแผนการดำเนินงานของอย. ในปีงบประมาณ 2558 โดยก่อนเริ่มดำเนินการได้จัดประชุมชี้แจงหลักเกณฑ์ฯ และกระบวนการจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัยต่อเภสัชกรสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ซึ่งเป็นนักวิชาการในกระบวนการดังกล่าว เพื่อนำไปดำเนินการจัดลำดับความสำคัญฯ ร่วมกับภาคีเครือข่ายภาครัฐและภาคประชาสังคม ได้แก่ นักวิชาการ ประชาชน ผู้ประกอบการสื่อมวลชนในจังหวัด ประมาณ 30 คน โดยดำเนินการใน 5 ขั้นตอนได้แก่

1. ขั้นตอนการเตรียมการ
2. ขั้นตอนการเสนอประเด็นปัญหาเพื่อคัดเลือก
3. ขั้นตอนการหาข้อมูลทางวิชาการตามเกณฑ์การประเมินความเสี่ยงและเกณฑ์การประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา
4. ขั้นตอนการจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย
5. ขั้นตอนการหาแนวทางแก้ไขปัญหาสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ภายหลังจากดำเนินการตามขั้นตอนดังกล่าวเสร็จสิ้นลง ได้มีการจัดประชุมวิชาการ “การรายงานผลการดำเนินงานจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัยในระดับจังหวัดและระดับภาค” และรวบรวมข้อมูลเป็นรายงานผลการดำเนินงานจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัยฯ ระดับจังหวัด⁽⁶⁾ จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ความชุก และการกระจายของสินค้าไม่ปลอดภัย จากการประเมินด้วยหลักเกณฑ์การจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัยระดับจังหวัด

ระเบียบวิธีศึกษา

นิยามศัพท์

สินค้าไม่ปลอดภัย (Unsafe products) ในที่นี้ หมายถึง

ถึง สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ ไม่ว่าจะ เป็นเพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งาน และการเก็บรักษาตามปกติธรรมดา ของสินค้าอันพึงคาดหมายได้ และหมายรวมถึงสินค้าอันตราย (Dangerous goods) ที่เป็นสารหรือผลิตภัณฑ์ที่มีความเสี่ยงต่อสุขภาพของประชาชน ทรัพย์สินหรือสิ่งแวดล้อม ที่เป็นผลมาจากคุณสมบัติทางเคมี หรือทางกายภาพของสารหรือผลิตภัณฑ์นั้นๆ นอกจากนี้ยัง หมายรวมถึง สารอันตราย (Hazardous substance) ที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ ทั้งแบบเฉียบพลันหรือเรื้อรังใน ประชาชนที่สัมผัสสารนั้น ซึ่งรายการสินค้าไม่ปลอดภัยได้มา จากกระบวนการใช้หลักเกณฑ์การจัดลำดับสินค้าไม่ปลอดภัย ระดับจังหวัด โดยมีเภสัชกรสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเป็น นักวิชาการในกระบวนการประเมิน

หลักเกณฑ์การจัดลำดับสินค้าไม่ปลอดภัยระดับจังหวัด เป็นหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกประเด็นที่มีความสำคัญสูง (Issue prioritization) และส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคจำนวนมาก หรือส่งผลกระทบต่อระบบการคุ้มครองผู้บริโภค โดยการ จัดให้มีกระบวนการที่เป็นที่ยอมรับของภาคส่วนต่างๆ เพื่อนำ ไปสู่การดำเนินการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งประกอบด้วย 2 ชั้น ตอนหลักคือ

1. การประเมินความเสี่ยง (Risk assessment)
2. การประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา

(Possibility of risk management)

โดย มีการกำหนดเกณฑ์ในการประเมิน การให้น้ำหนัก เกณฑ์ในการประเมิน และรายละเอียดในการประเมินของ แต่ละเกณฑ์

เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินความเสี่ยง เพื่อจัดลำดับความ สำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย โดยให้น้ำหนักแต่ละเกณฑ์ต่าง กัน ประกอบด้วย ผลกระทบต่อสุขภาพ (ร้อยละ 30) กลุ่มประชากรที่ได้รับผลกระทบ (ร้อยละ 20) ความถี่ในการใช้/ สัมผัส (ร้อยละ 10) ประเมินการประชากรที่สัมผัสและได้รับ

ผลกระทบทางสุขภาพ (ร้อยละ 10) มาตรการในต่างประเทศ (ร้อยละ 10) มีสารตกค้างในสิ่งแวดล้อม และอาจก่อให้เกิด อันตรายต่อมนุษย์ (ร้อยละ 10) ปริมาณที่ผลิต/การใช้ (ร้อยละ 10)

การประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา เพื่อจัด ลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัย โดยให้น้ำหนักแต่ละ เกณฑ์แตกต่างกัน ประกอบด้วย การมีสิ่งทดแทน (ร้อยละ 10) ราคาสินค้าทดแทนในฐานะผู้บริโภค (ร้อยละ 10) คุณภาพ สินค้าทดแทนในฐานะผู้บริโภค (ร้อยละ 10) ระดับผลกระทบต่อผู้ผลิต (ร้อยละ 10) ความร่วมมือของภาคีผู้บริโภค นักวิชา การ หน่วยงานราชการ ผู้ประกอบการ และนักการเมือง (ร้อย ละ 50) เป็นนโยบายการเมือง/รัฐบาล (ร้อยละ 10)

รูปแบบการศึกษา

ระบาดวิทยาการศึกษาเชิงพรรณนาในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง (Cross sectional) เพื่อศึกษาความชุกและการกระจายเชิง ภูมิศาสตร์⁽⁷⁾ ของสินค้าไม่ปลอดภัย จากการประเมินความเสี่ยง และการประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาด้วยหลัก เกณฑ์การจัดลำดับความสำคัญสินค้าไม่ปลอดภัยระดับจังหวัด

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

รายการสินค้าไม่ปลอดภัยจากการประเมินตามหลัก เกณฑ์ฯ จากการดำเนินโครงการจัดลำดับความสำคัญสินค้า ไม่ปลอดภัยในระดับภาค 4 ภาคใน 65 จังหวัด ระหว่างเดือน มกราคม - สิงหาคม 2557

การประเมินตามหลักเกณฑ์ฯ ดำเนินการโดยเภสัชกรที่ ทำงานในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ซึ่งผ่านการอบรมการใช้ หลักเกณฑ์ฯ และกระบวนการจัดลำดับความสำคัญของสินค้า ไม่ปลอดภัย

กลุ่มตัวอย่าง

รายการสินค้าไม่ปลอดภัยที่ได้จากการประเมินตามหลัก เกณฑ์ฯ และกระบวนการที่กำหนด ในระดับจังหวัด ลำดับที่ 1-5

เนื่องจากมี 5 จังหวัดที่รายการสินค้าไม่ปลอดภัยไม่ได้มาจากการประเมินตามหลักเกณฑ์ฯ และกระบวนการที่กำหนด จึงได้คัดข้อมูลออกเหลือรายการสินค้าไม่ปลอดภัย 60 จังหวัด

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ทบทวนวรรณกรรมและเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาเกณฑ์การจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัยและผลการจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัยด้านสุขภาพจากการประเมินความเสี่ยง และความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาในระดับจังหวัดปี 2557
3. แจกแจงผลการจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัยด้านสุขภาพจากการประเมินความเสี่ยง และจากการประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาในระดับจังหวัดปี 2557 ประกอบด้วย ชนิดสินค้า ลำดับ ความถี่ ตามแบบที่กำหนด
4. ระบุการกระจายของสินค้าไม่ปลอดภัยด้านสุขภาพจากการประเมินความเสี่ยง และจากการประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาในแผนที่ตามพิกัดจังหวัด
5. วิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา

เครื่องมือ

1. แบบจัดลำดับรายการสินค้าไม่ปลอดภัยจากการประเมินความเสี่ยง และแบบจัดลำดับรายการสินค้าไม่ปลอดภัยจากการประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหา ระดับจังหวัด ประกอบด้วย ชนิดสินค้า ความถี่
2. แผนที่ตามพิกัดจังหวัดซึ่งระบุการกระจายของสินค้าไม่ปลอดภัยจากการประเมินความเสี่ยง/ ประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาในระดับจังหวัดลำดับที่ 1-5

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. แจกแจงสินค้าไม่ปลอดภัยจากการประเมินความเสี่ยง ระดับจังหวัดลำดับที่ 1-5 และแจกแจงสินค้าไม่ปลอดภัยจากการประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหา
2. วิเคราะห์ความชุกของสินค้าไม่ปลอดภัยจากการประเมินความเสี่ยง และความชุกของสินค้าไม่ปลอดภัยจากการประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาในระดับจังหวัด

ประกอบด้วย ชนิดสินค้า ความถี่

3. วิเคราะห์การกระจายของสินค้าไม่ปลอดภัยจากการประเมินความเสี่ยง และการกระจายของสินค้าไม่ปลอดภัยจากการประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาในระดับจังหวัดลำดับที่ 1-5 ในแผนที่ตามพิกัดจังหวัด

4. อภิปรายและสรุปผล

สูตรวิเคราะห์ข้อมูล

ความชุก = จำนวนครั้งที่ปรากฏของสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งในลำดับ 1-5 ของแต่ละจังหวัดรวม 60 จังหวัด คูณด้วย 100หารด้วยจำนวนครั้งที่ปรากฏของสินค้าไม่ปลอดภัยลำดับที่ 1-5 ของแต่ละจังหวัดรวม 60 จังหวัด

สถิติที่ใช้

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) รายงานเป็นความชุก และการกระจายเชิงภูมิศาสตร์

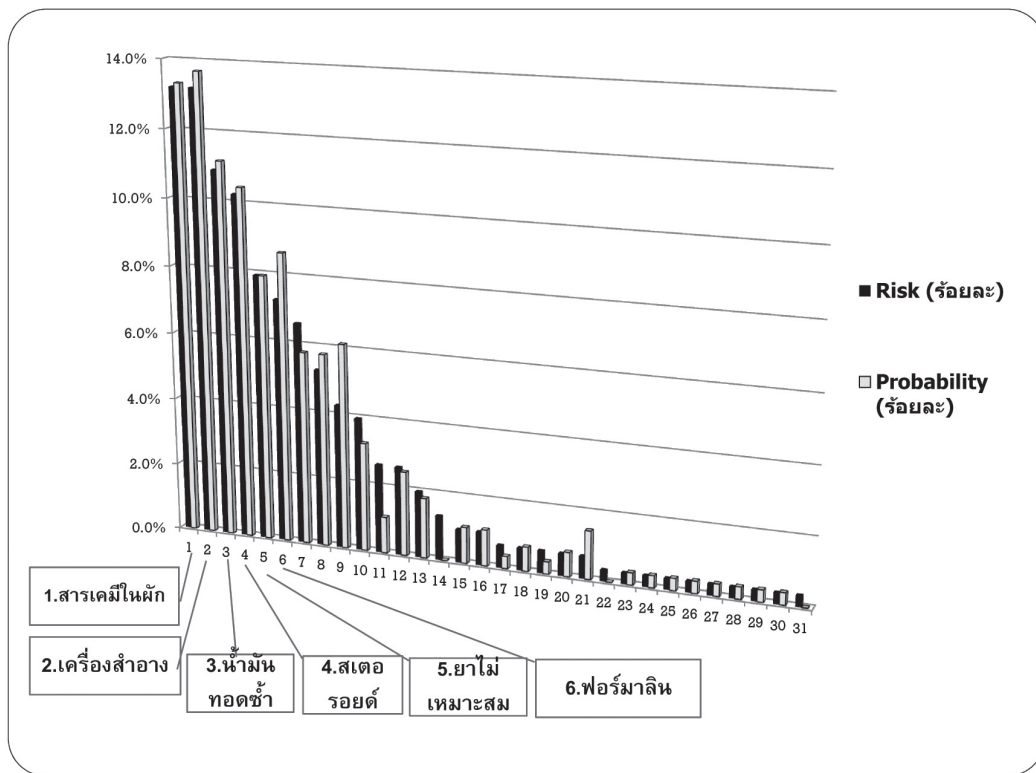
ผลการศึกษา

การใช้หลักเกณฑ์การจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัยระดับจังหวัด และการวิเคราะห์ความชุกและการกระจายเชิงภูมิศาสตร์ เป็นเครื่องมือในการจัดการระบบสารสนเทศด้านสุขภาพ ผลการศึกษาพบว่าความชุกของสินค้าไม่ปลอดภัยจากการประเมินความเสี่ยงระดับประเทศ 5 อันดับแรกจาก 31 อันดับ คือ 1) สารเคมีการเกษตรตกค้างในผัก ผลไม้ หรือปลาเค็ม ร้อยละ 13.2 2) เครื่องสำอางผสมสารเคมีอันตราย ร้อยละ 13.2 3) น้ำมันทอดซ้ำเสื่อมสภาพ ร้อยละ 10.9 4) สเตอโรยด์ปลอมปนในผลิตภัณฑ์สุขภาพ ร้อยละ 10.2 และ 5) ยาไม่เหมาะสมในชุมชน ร้อยละ 7.9 ส่วนความชุกของสินค้าไม่ปลอดภัยจากการประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาในระดับประเทศ 5 อันดับแรก คือ 1) เครื่องสำอางผสมสารเคมีอันตราย ร้อยละ 13.7 2) สารเคมีการเกษตรตกค้างในผัก ผลไม้ หรือปลาเค็ม ร้อยละ 13.3 3) น้ำมันทอดซ้ำเสื่อมสภาพ ร้อยละ 11.2 4) สเตอโรยด์ปลอมปนในผลิตภัณฑ์สุขภาพ ร้อยละ 10.4 และ 5) ฟอรั่มาลีนในอาหาร ร้อยละ 8.6 ดังแสดงในตารางที่ 1 และรูปที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงความชุกของสินค้าไม่ปลอดภัยระดับจังหวัด ลำดับที่ 1-5 ระดับชาติ (60 จังหวัด)

ลำดับที่	รายการสินค้า	ความชุกจากการประเมินความเสี่ยง (ร้อยละ)	ความชุกจากการประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา (ร้อยละ)
1	สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในผัก/ปลาเค็ม	40 (13.2)	37 (13.3)
2	เครื่องสำอางผสมสารเคมีอันตราย	40 (13.2)	38 (13.7)
3	น้ำมันทอดซ้ำเสื่อมสภาพ	33 (10.9)	31 (11.2)
4	สเตอรอยด์ปลอมปนในผลิตภัณฑ์สุขภาพ	31 (10.2)	29 (10.4)
5	ยาไม่เหมาะสมในชุมชน	24 (7.9)	22 (7.9)
6	ฟอร์มาลินในอาหาร	22 (7.3)	24 (8.6)
7	ผลิตภัณฑ์ลดความอ้วน	20 (6.6)	16 (5.8)
8	โฆษณาและผลิตภัณฑ์สุขภาพไม่ถูกต้อง	16 (5.3)	16 (5.8)
9	น้ำดื่มไม่ได้มาตรฐาน	13 (4.3)	17 (6.1)
10	สารปนเปื้อนในอาหาร	12 (4.0)	9 (3.2)
11	อัลฟาท็อกซิน	8 (2.6)	3 (1.1)
12	อาหาร/ขนม ไม่มีฉลาก	8 (2.6)	7 (2.5)
13	บอแรกซ์ในอาหาร	6 (2.0)	5 (1.8)
14	อาหารในภาชนะไม่เหมาะสม	4 (1.3)	0 (0.0)
15	เครื่องดื่มสมุนไพร	3 (1.0)	3 (1.1)
16	สถานพยาบาลไม่ได้รับอนุญาต	3 (1.0)	3 (1.1)
17	ขนมกรุบกรอบ	2 (0.7)	1 (0.4)
18	ลวดคัดฟันแฟชั่น	2 (0.7)	2 (0.7)
19	สารเร่งเนื้อแดง	2 (0.7)	1 (0.4)
20	นมไม่ได้มาตรฐาน	2 (0.7)	2 (0.7)
21	สารกันบูดในอาหาร	2 (0.7)	4 (1.4)
22	อาหารปิ้งย่าง	1 (0.3)	0 (0.0)
23	คอนแทกเลนส์แฟชั่น	1 (0.3)	1 (0.4)
24	อาหารฟิวขาว	1 (0.3)	1 (0.4)
25	บุหรี่	1 (0.3)	1 (0.4)
26	ตะกั่วในภาชนะ	1 (0.3)	1 (0.4)
27	ฮอร์โมนตกค้างในเนื้อสัตว์	1 (0.3)	1 (0.4)
28	ไอโอดีนในเกลือ	1 (0.3)	1 (0.4)
29	ชุดกระเช้าของขวัญ	1 (0.3)	1 (0.4)
30	ขวดนมบีบีโอ	1 (0.3)	1 (0.4)
31	เครื่องใช้ไฟฟ้าไม่ได้มาตรฐาน	1 (0.3)	1 (0.4)
	รวม	303 (100.0)	278 (100.0)

รูปที่ 1 ความชุกของสินค้าไม่ปลอดภัยจากการประเมินความเสี่ยงและความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาในระดับจังหวัด ลำดับที่ 1-5

เมื่อวิเคราะห์ความชุกของรายการสินค้าไม่ปลอดภัย ระดับจังหวัด ลำดับที่ 1-5 ที่ประเมินความเสี่ยง โดยแบ่งเป็น 4 ภูมิภาค ตามลักษณะภูมิศาสตร์และเขตบริการสาธารณสุข พบว่ารายการสินค้า 5 อันดับแรกมีรายการสินค้าไม่ปลอดภัยส่วนมากสอดคล้องกับรายการสินค้าไม่ปลอดภัยจากการประเมินความเสี่ยงในระดับประเทศ แต่มีรายการสินค้าไม่ปลอดภัยบางรายการที่มีความแตกต่างกันตามภูมิภาค คือ ภาคกลาง-ตะวันออก พบปัญหาโฆษณาและผลิตภัณฑ์สุขภาพไม่ถูกต้องเป็นสินค้าที่มีความเสี่ยงลำดับที่ 5 (ร้อยละ 9.1) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบปัญหาผลิตภัณฑ์ลดความอ้วนเป็นสินค้าที่มีความเสี่ยงลำดับที่ 4 (ร้อยละ 9.3) และฟอร์มาลินในอาหารเป็นสินค้าที่มีความเสี่ยงลำดับที่ 5 (ร้อยละ 8.0) ส่วนภาคใต้พบปัญหาน้ำดื่มไม่ได้มาตรฐานเป็นสินค้าที่มีความเสี่ยงลำดับที่ 5 (ร้อยละ 9.2) ดังแสดงในตารางที่ 2

เมื่อวิเคราะห์ความชุกของรายการสินค้าไม่ปลอดภัย ระดับจังหวัด ลำดับที่ 1-5 ที่ประเมินความเป็นไปได้ในการแก้

ปัญหาโดยแบ่งเป็น 4 ภูมิภาค ตามลักษณะภูมิศาสตร์และเขตบริการสาธารณสุข พบว่ารายการสินค้า 5 อันดับแรก มีรายการสินค้าไม่ปลอดภัยส่วนมากสอดคล้องกับรายการสินค้าไม่ปลอดภัยจากการประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาในระดับประเทศ แต่มีรายการสินค้าไม่ปลอดภัยบางรายการที่มีความแตกต่างกันตามภูมิภาค คือ ภาคเหนือ พบปัญหา ยาไม่เหมาะสมในชุมชนเป็นสินค้าที่มีความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาลำดับที่ 5 (ร้อยละ 8.9) ภาคกลาง-ตะวันออก พบปัญหา ยาไม่เหมาะสมในชุมชนเป็นสินค้าที่มีความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาลำดับที่ 2 (ร้อยละ 11.2) และปัญหา โฆษณาและผลิตภัณฑ์สุขภาพไม่ถูกต้องเป็นสินค้าที่มีความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาลำดับที่ 5 (ร้อยละ 9.0) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบปัญหา ยาไม่เหมาะสมในชุมชน และผลิตภัณฑ์ลดความอ้วนเป็นสินค้าที่มีความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาลำดับที่ 5 (ร้อยละ 6.8) ส่วนภาคใต้พบปัญหาน้ำดื่มไม่ได้มาตรฐานเป็นสินค้าที่มีความเป็นไปได้ในการแก้ไข

ตารางที่ 2 แสดงความชุกของรายการสินค้าไม่ปลอดภัยระดับจังหวัด ลำดับที่ 1-5 ที่ประเมินความเสี่ยงเปรียบเทียบระหว่างระดับประเทศ กับระดับภาค

ลำดับ ที่	รายการสินค้า	ระดับประเทศ	ความชุกจากการประเมินความเสี่ยง (ร้อยละ)			
			ภาคเหนือ	ภาคกลาง- ตะวันออก	ภาคตะวันออก เฉียงเหนือ	ภาคใต้
1	สารเคมีในผัก/ปลาเค็ม	40 (13.2)	8 (12.5)	10 (10.1)	10 (13.3)	12 (18.5)
2	เครื่องสำอางอันตราย	40 (13.2)	6 (9.4)	14 (14.1)	11 (14.7)	9 (13.8)
3	น้ำมันทอดซ้ำ	33 (10.9)	8 (12.5)	11 (11.1)	4 (5.3)	10 (15.4)
4	สเตอรอยด์ในผลิตภัณฑ์สุขภาพ	31 (10.2)	6 (9.4)	8 (8.1)	10 (13.3)	7 (10.8)
5	ยาไม่เหมาะสมในชุมชน	24 (7.9)	5 (7.8)	14 (14.1)	3 (4.0)	2 (3.1)
6	ฟอร์มาลีนในอาหาร	22 (7.3)	3 (4.7)	9 (9.1)	6 (8.0)	4 (6.2)
7	ผลิตภัณฑ์ลดความอ้วน	20 (6.6)	4 (6.3)	6 (6.1)	7 (9.3)	3 (4.6)
8	โฆษณาและผลิตภัณฑ์สุขภาพ ไม่ถูกต้อง	16 (5.3)	3 (4.7)	9 (9.1)	3 (4.0)	1 (1.5)
9	น้ำดื่มไม่ได้มาตรฐาน	13 (4.3)	1 (1.6)	1 (1.0)	5 (6.7)	6 (9.2)
10	สารปนเปื้อนในอาหาร	12 (4.0)	2 (3.1)	3 (3.0)	5 (6.7)	2 (3.1)
11	อัลฟาโทกซิน	8 (2.6)	4 (6.3)	0 (0.0)	0 (0.0)	4 (6.2)
12	อาหาร/ขนม ไม่มีฉลาก	8 (2.6)	2 (3.1)	2 (2.0)	4 (5.3)	0 (0.0)
13	บอแรกซ์ในอาหาร	6 (2.0)	2 (3.1)	3 (3.0)	0 (0.0)	1 (1.5)
14	อาหารในภาชนะไม่เหมาะสม	4 (1.3)	3 (4.7)	1 (1.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
15	เครื่องดื่มสมุนไพร	3 (1.0)	1 (1.6)	0 (0.0)	2 (2.7)	0 (0.0)
16	สถานพยาบาลไม่ได้รับอนุญาต	3 (1.0)	0 (0.0)	3 (3.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
17	ขนมกรุบกรอบ	2 (0.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	2 (3.1)
18	หลอดตัดฟันแฟชั่น	2 (0.7)	1 (1.6)	0 (0.0)	1 (1.3)	0 (0.0)
19	สารเร่งเนื้อแดง	2 (0.7)	1 (1.6)	1 (1.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
20	นมไม่ได้มาตรฐาน	2 (0.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (1.3)	1 (1.5)
21	สารกันบูดในอาหาร	2 (0.7)	2 (3.1)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
22	อาหารปิ้งย่าง	1 (0.3)	1 (1.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
23	คอนแทกเลนส์แฟชั่น	1 (0.3)	0 (0.0)	1 (1.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
24	อาหารผิวขาว	1 (0.3)	0 (0.0)	1 (1.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
25	บุหรี่	1 (0.3)	1 (1.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
26	ตะกั่วในภาชนะ	1 (0.3)	0 (0.0)	1 (1.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
27	ฮอร์โมนตกค้างในเนื้อสัตว์	1 (0.3)	0 (0.0)	1 (1.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
28	ไอโอดีนในเกลือ	1 (0.3)	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (1.3)	0 (0.0)
29	ชุดกระเช้าของขวัญ	1 (0.3)	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (1.3)	0 (0.0)
30	ขวดนมบีบีเท	1 (0.3)	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (1.3)	0 (0.0)
31	เครื่องใช้ไฟฟ้าไม่ได้มาตรฐาน	1 (0.3)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (1.5)
	รวม	303 (100.0)	64 (100.0)	99 (100.0)	75 (100.0)	65 (100.0)

ตารางที่ 3 แสดงความชุกของรายการสินค้าไม่ปลอดภัยระดับจังหวัด ลำดับที่ 1-5 ที่ประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา เปรียบเทียบระหว่างระดับประเทศกับระดับภาค

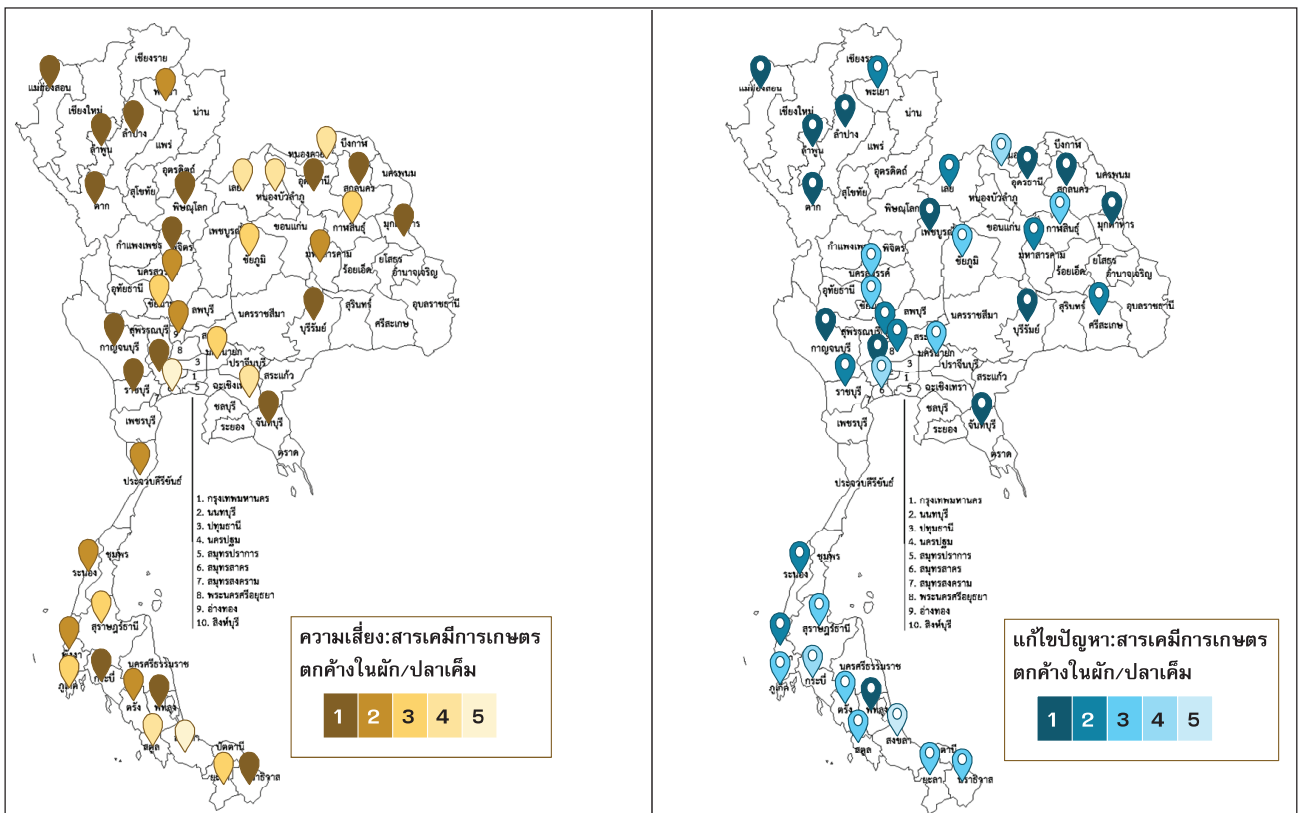
ลำดับที่	รายการสินค้า	ประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา (ร้อยละ)				
		ระดับประเทศ	ภาคเหนือ	ภาคกลาง-ตะวันออก	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้
1	เครื่องสำอางอันตราย	38 (13.7)	8 (14.3)	11 (12.4)	11 (15.1)	8 (13.1)
2	สารเคมีในผัก/ปลาเค็ม	37 (13.3)	7 (12.5)	9 (10.1)	11 (15.1)	11 (18.0)
3	น้ำมันทอดซ้ำ	31 (11.2)	7 (12.5)	10 (11.2)	4 (5.5)	10 (16.4)
4	สเตอรอยด์ในผลิตภัณฑ์สุขภาพ	29 (10.4)	5 (8.9)	8 (9.0)	9 (12.3)	7 (11.5)
5	ฟอร์มาลินในอาหาร	24 (8.6)	4 (7.1)	7 (7.9)	7 (9.6)	6 (9.8)
6	ยาไม่เหมาะสมในชุมชน	22 (7.9)	5 (8.9)	10 (11.2)	5 (6.8)	2 (3.3)
7	น้ำดื่มไม่ได้มาตรฐาน	17 (6.1)	1 (1.8)	5 (5.6)	4 (5.5)	7 (11.5)
8	โฆษณาและผลิตภัณฑ์สุขภาพไม่ถูกต้อง	16 (5.8)	4 (7.1)	8 (9.0)	4 (5.5)	0 (0.0)
9	ผลิตภัณฑ์ลดความอ้วน	16 (5.8)	3 (5.4)	6 (6.7)	5 (6.8)	2 (3.3)
10	สารปนเปื้อนในอาหาร	9 (3.2)	1 (1.8)	3 (3.4)	3 (4.1)	2 (3.3)
11	อาหาร/ขนม ไม่มีฉลาก	7 (2.5)	2 (3.6)	2 (2.2)	3 (4.1)	0 (0.0)
12	บอแรกซ์ในอาหาร	5 (1.8)	2 (3.6)	3 (3.4)	0 (0.0)	0 (0.0)
13	สารกันบูดในอาหาร	4 (1.4)	2 (3.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	2 (3.3)
14	เครื่องดื่มสมุนไพร	3 (1.1)	1 (1.8)	0 (0.0)	2 (2.7)	0 (0.0)
15	สถานพยาบาลไม่ได้รับอนุญาต	3 (1.1)	0 (0.0)	3 (3.4)	0 (0.0)	0 (0.0)
16	อัลฟาที่อกชิน	3 (1.1)	1 (1.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	2 (3.3)
17	นมไม่ได้มาตรฐาน	2 (0.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (1.4)	1 (1.6)
18	ลวดตัดฟันแฟชั่น	2 (0.7)	1 (1.8)	0 (0.0)	1 (1.4)	0 (0.0)
19	ขนมกรุบกรอบ	1 (0.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (1.6)
20	สารเร่งเนื้อแดง	1 (0.4)	0 (0.0)	1 (1.1)	0 (0.0)	0 (0.0)
21	คอนแทกเลนส์แฟชั่น	1 (0.4)	0 (0.0)	1 (1.1)	0 (0.0)	0 (0.0)
22	อาหารผิวขาว	1 (0.4)	0 (0.0)	1 (1.1)	0 (0.0)	0 (0.0)
23	บุหรี	1 (0.4)	1 (1.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
24	ตะกั่วในภาชนะ	1 (0.4)	1 (1.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
25	ฮอร์โมนตกค้างในเนื้อสัตว์	1 (0.4)	0 (0.0)	1 (1.1)	0 (0.0)	0 (0.0)
26	ไอโอดีนในเกลือ	1 (0.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (1.4)	0 (0.0)
27	ชุดกระเช้าของขวัญ	1 (0.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (1.4)	0 (0.0)
28	ขวดนมบีบีเอ	1 (0.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (1.4)	0 (0.0)
29	อาหารปิ้งย่าง	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
30	อาหารในภาชนะไม่เหมาะสม	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
31	เครื่องใช้ไฟฟ้าไม่ได้มาตรฐาน	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
	รวม	278 (100.0)	56 (100.0)	89 (100.0)	73 (100.0)	61 (100.0)

ปัญหาลำดับที่ 5 (ร้อยละ 11.5) ดังแสดงในตารางที่ 3

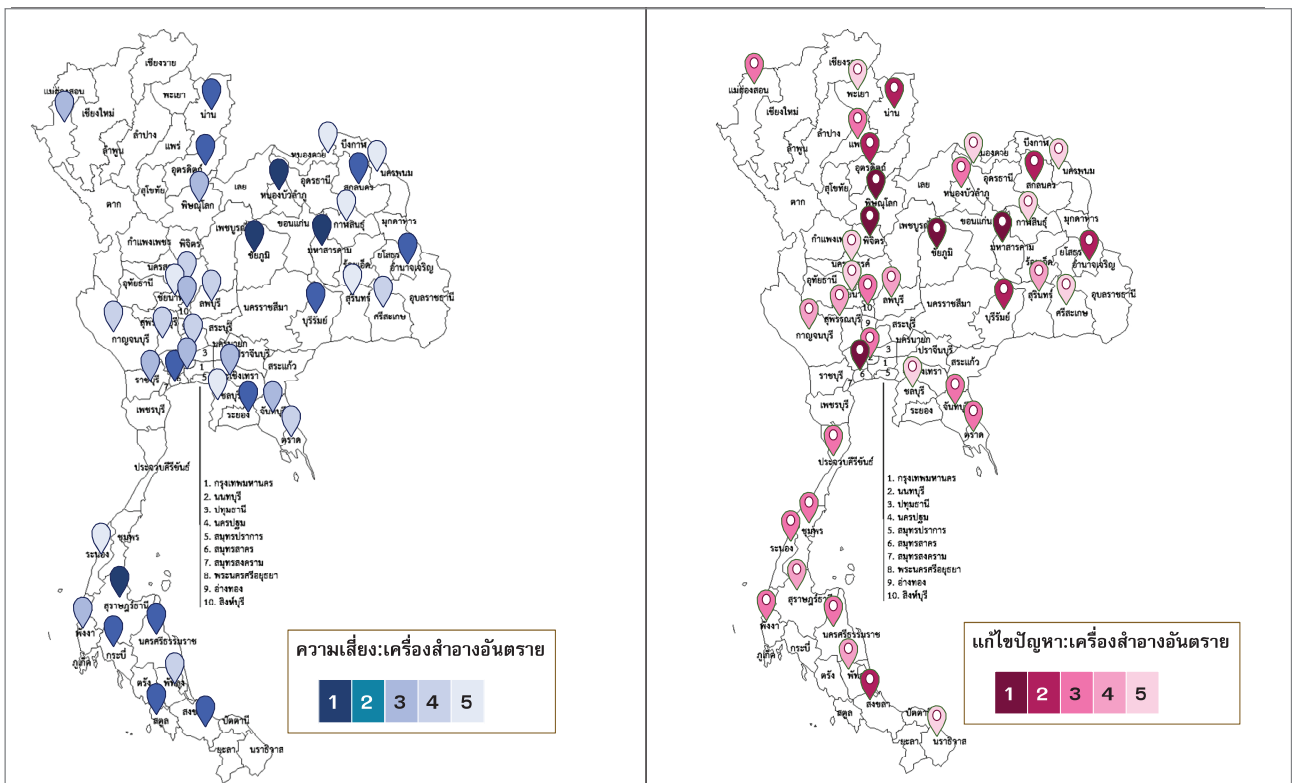
นอกจากนี้ยังพบว่า สินค้าไม่ปลอดภัยจากการประเมินดังกล่าวที่มีความชุกสูงสุดในระดับประเทศ ลำดับที่ 1-5 (ในแผนที่ตามพิกัดจังหวัด) มีการกระจายทางภูมิศาสตร์แตกต่างกัน คือ 1) สารเคมีกำจัดศัตรูพืชตกค้างในผัก ผลไม้ หรือปลาเค็ม พบการกระจายของปัญหาสินค้าดังกล่าวหนาแน่น ในพื้นที่ภาคกลาง-ตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนและภาคใต้ ส่วนภาคเหนือพบการกระจายบางส่วนทางฝั่งตะวันตก 2) เครื่องสำอางผสมสารเคมีอันตราย พบการกระจายของปัญหาสินค้าดังกล่าวหนาแน่น ในพื้นที่ภาคกลาง-ตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนและภาคใต้ ส่วนภาคเหนือพบการกระจายบางส่วนทางฝั่งตะวันออก 3) น้ำมันทอดซ้ำ เลื่อมสภาพ พบการกระจายของปัญหาสินค้าดังกล่าวหนาแน่น

ในพื้นที่ภาคกลาง-ตะวันออก ภาคใต้และภาคเหนือ ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบการกระจายบางส่วนทางตอนบน 4) สเตอโรยด์ปลอมปนในผลิตภัณฑ์สุขภาพ พบการกระจายของปัญหาสินค้าดังกล่าวหนาแน่นในพื้นที่ภาคกลาง-ตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ ส่วนภาคเหนือพบการกระจายบางส่วน 5) ยาไม่เหมาะสมในชุมชน พบการกระจายของปัญหาสินค้าดังกล่าวหนาแน่น ในพื้นที่ภาคกลาง-ตะวันออก ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือและภาคใต้พบการกระจายบางส่วน และ 6) พอร์มาลินในอาหารพบการกระจายของปัญหาสินค้าดังกล่าวหนาแน่น ในพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และพบการกระจายบางส่วนที่ภาคใต้ ตอนล่างและภาคเหนือ (รูปที่ 2-7)

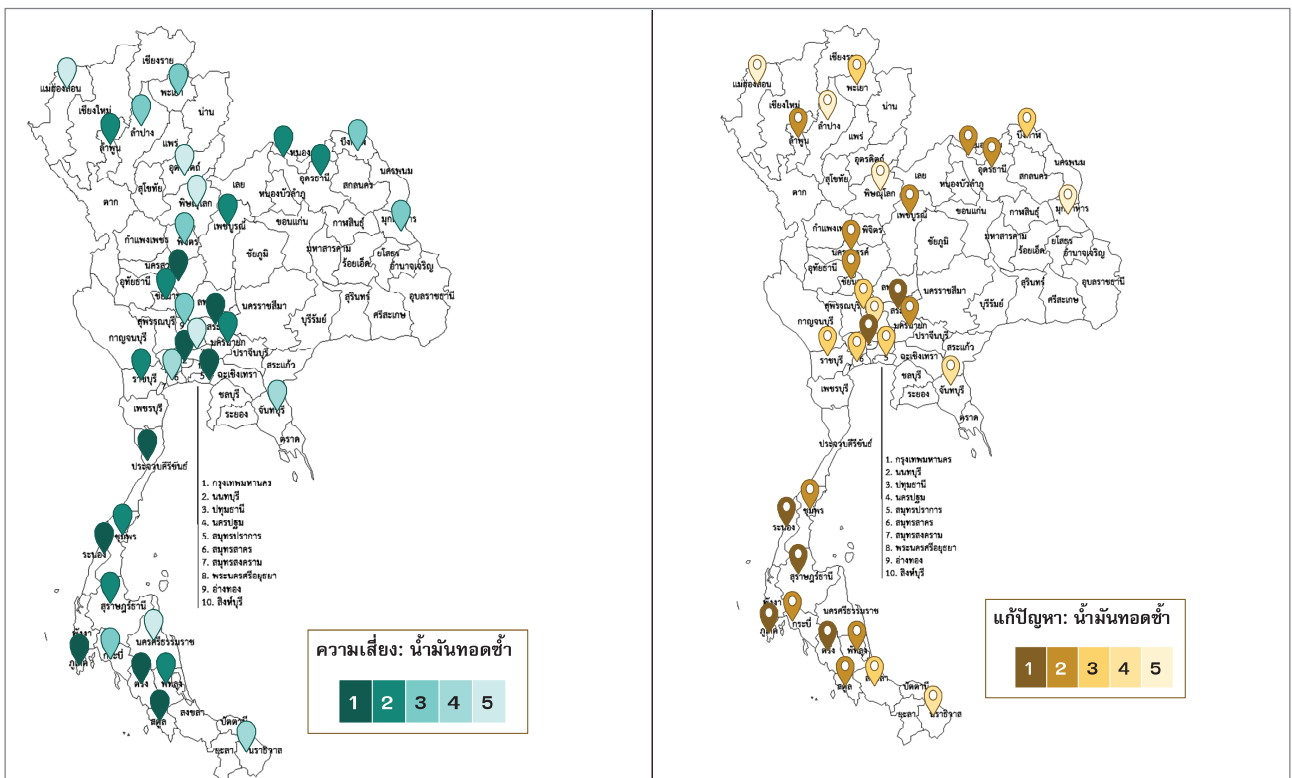
ภาพแสดงการกระจายสินค้าไม่ปลอดภัยด้านสุขภาพจากการประเมินความเสี่ยง และประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหา ในแผนที่ตามพิกัดจังหวัด

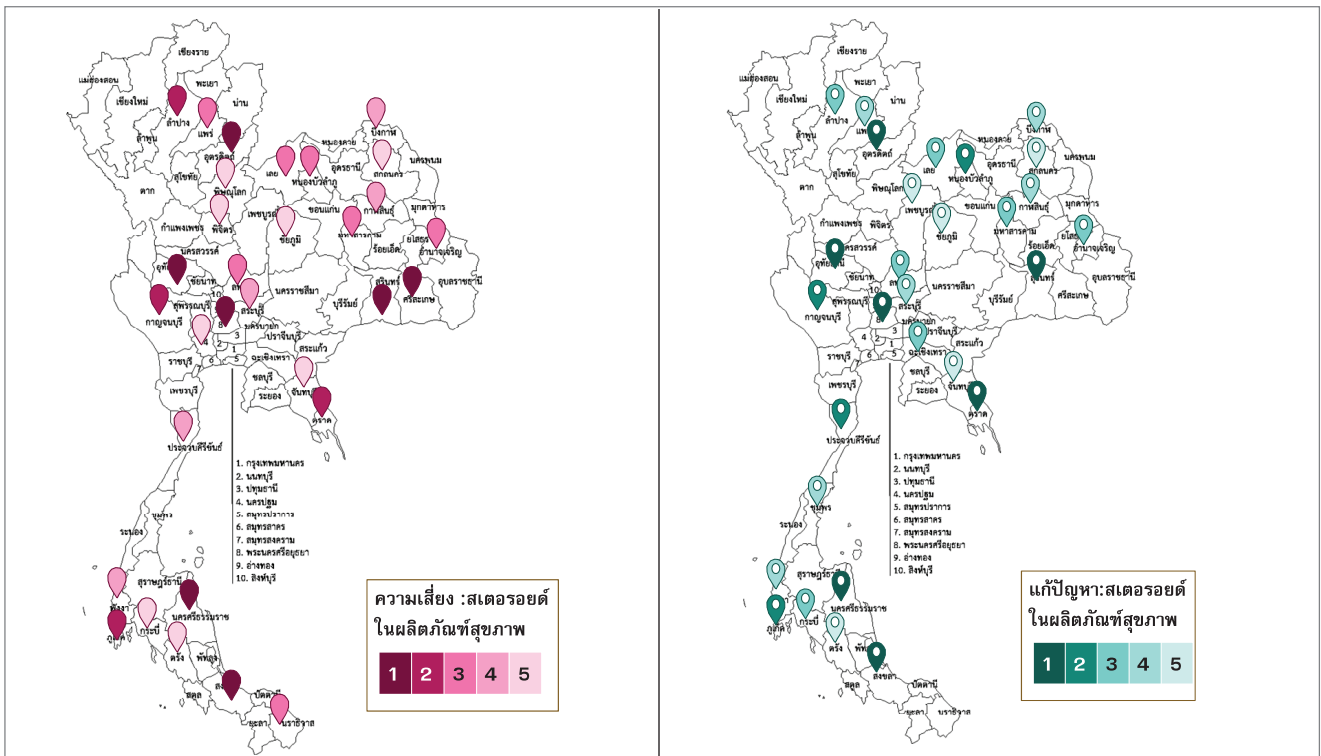
รูปที่ 2 สารเคมีกำจัดศัตรูพืชตกค้างในผัก ผลไม้ หรือ ปลาเค็ม

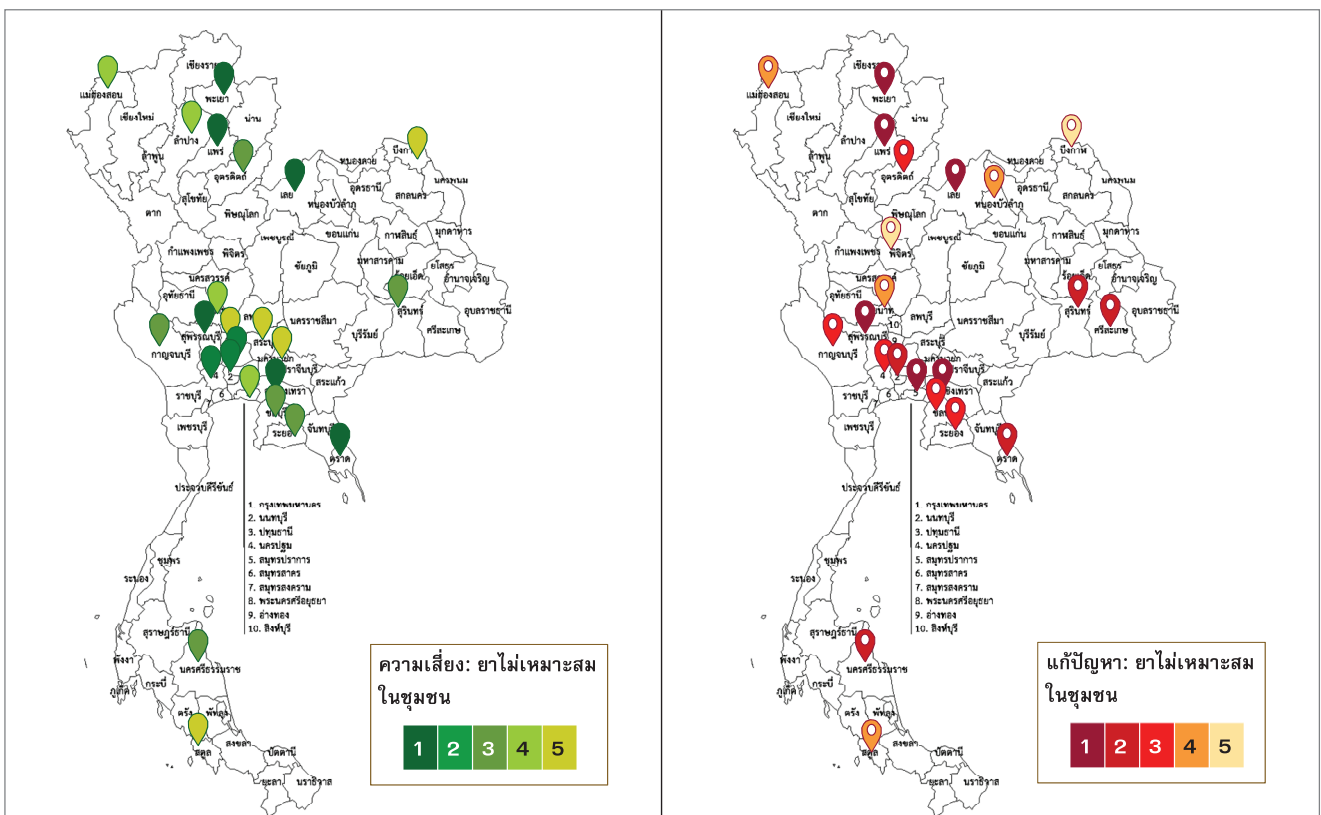
รูปที่ 3 เครื่องสำอางผสมสารเคมีอันตราย

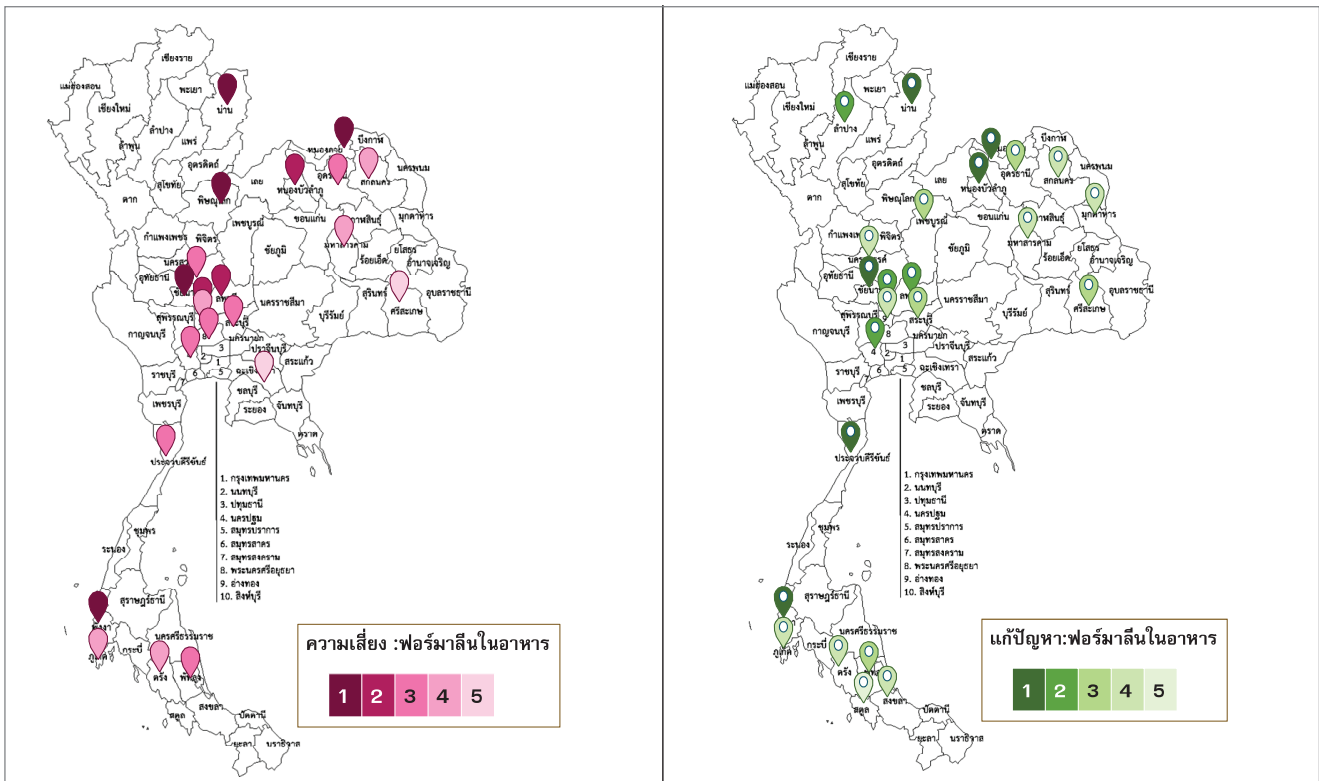
รูปที่ 4 น้ำมันทอดซ้ำเสื่อมสภาพ

รูปที่ 5 สเตอโรออยด์ปลอมปนในผลิตภัณฑ์สุขภาพ

รูปที่ 6 ยาไม่เหมาะสมในชุมชน

รูปที่ 7 ฟอรัม่าลินในอาหาร

สรุปและวิจารณ์

จากผลการศึกษาความชุกและการกระจายทางภูมิศาสตร์ของสินค้าไม่ปลอดภัยจากการประเมินความเสี่ยงและประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาพบว่า

1. รายการสินค้าไม่ปลอดภัยจากการประเมินความเสี่ยงในระดับประเทศ ที่มีความชุกอันดับที่ 1-5 ได้แก่ สารเคมีการเกษตรตกค้างในผัก ผลไม้หรือปลาเค็ม เครื่องสำอางผสมสารเคมีอันตราย น้ำมันทอดซ้ำเสื่อมสภาพ สเตอโรยด์ปลอมปนในผลิตภัณฑ์สุขภาพ และยาไม่เหมาะสมในชุมชน
2. รายการสินค้าไม่ปลอดภัยจากการประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาในระดับประเทศ ที่มีความชุกอันดับที่ 1-5 ได้แก่ เครื่องสำอางผสมสารเคมีอันตราย สารเคมีการเกษตรตกค้างในผัก ผลไม้หรือปลาเค็ม น้ำมันทอดซ้ำเสื่อมสภาพ สเตอโรยด์ปลอมปนในผลิตภัณฑ์สุขภาพ และฟอรัม่าลินในอาหาร
3. รายการสินค้าไม่ปลอดภัยจากการประเมินความ

เสี่ยงในระดับภาค ความชุกอันดับที่ 1-5 ทั้ง 4 ภาค พบว่าส่วนมากมีอันดับสอดคล้องกับรายการสินค้าไม่ปลอดภัยในระดับประเทศ แต่มีรายการสินค้าบางรายการที่มีความแตกต่างกันตามภูมิภาค คือ ภาคกลาง-ตะวันออกพบปัญหาโฆษณาและผลิตภัณฑ์สุขภาพไม่ถูกต้อง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบปัญหาผลิตภัณฑ์ลดความอ้วนและฟอรัม่าลินในอาหาร ส่วนภาคใต้พบปัญหาน้ำดื่มไม่ได้มาตรฐาน

4. รายการสินค้าไม่ปลอดภัยจากการประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาในระดับภาค ความชุกอันดับที่ 1-5 ทั้ง 4 ภาค พบว่า ส่วนมากมีอันดับสอดคล้องกับรายการสินค้าไม่ปลอดภัยในระดับประเทศ แต่มีรายการสินค้าบางรายการที่มีความแตกต่างกันตามภูมิภาค คือ ภาคเหนือพบปัญหาไม่เหมาะสมในชุมชน ภาคกลาง-ตะวันออกพบปัญหาไม่เหมาะสมในชุมชนและปัญหาโฆษณาและผลิตภัณฑ์สุขภาพไม่ถูกต้อง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบปัญหาไม่เหมาะสมในชุมชนและผลิตภัณฑ์ลดความอ้วน ส่วนภาคใต้พบปัญหาน้ำ

ตีไม่ได้มาตรฐาน

5. ลักษณะการกระจายทางภูมิศาสตร์ของสินค้าไม่ปลอดภัยแต่ละชนิดมีความแตกต่างกัน

สรุปได้ว่าสถานการณ์ปัญหาสินค้าไม่ปลอดภัยในแต่ละพื้นที่ที่มีความเหมือนและแตกต่างกัน โดยอาจเกิดจากปัจจัยในแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกัน เช่น พฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภค พฤติกรรมของผู้ประกอบการ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ส่งผลต่อการกระจายของสินค้า กิจกรรมหรือโครงการในพื้นที่ซึ่งปัจจัยเหล่านั้นส่งผลต่อการเลือกรายการสินค้าไม่ปลอดภัยและการประเมินความเสี่ยงและการประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาของสินค้าร่วมกันของภาคส่วนต่างๆ ในแต่ละพื้นที่

ดังนั้น การกำหนดนโยบาย มาตรการหรือแผนการจัดการปัญหาสินค้าไม่ปลอดภัยที่เหมาะสมกับลักษณะปัญหา โดยคำนึงถึงการจัดการปัญหาของแต่ละพื้นที่ที่มีลักษณะเหมือนกันและลักษณะแตกต่างกัน จะช่วยให้เกิดการแก้ไขปัญหาที่ตรงกับปัญหาของพื้นที่ รวมทั้งสร้างโอกาสให้เกิดความร่วมมือในการแก้ปัญหาจากภาคส่วนต่างๆ ที่เข้าร่วมกระบวนการนี้ และเกิดการใช้ทรัพยากรในการดำเนินการคุ้มครองผู้บริโภค ทั้งด้านงบประมาณและกำลังคนด้านสุขภาพที่มีจำกัดอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาความชุก และการกระจายทางภูมิศาสตร์ของสินค้าไม่ปลอดภัยด้วยการประเมินความเสี่ยง และประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหา พบว่าสถานการณ์ปัญหาสินค้าไม่ปลอดภัยในแต่ละพื้นที่ที่มีความเหมือน และแตกต่างกัน โดยอาจเกิดจากปัจจัยในแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกัน ดังนั้นการวางแผนในการจัดการปัญหาสินค้าไม่ปลอดภัยจึงต้องออกแบบให้สอดคล้องกับปัญหาที่แท้จริง เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรด้านสุขภาพอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น

1. สินค้าไม่ปลอดภัยที่มีความชุกมากในภาพรวมของประเทศ และมีการกระจายทั่วทุกภาค อาจกำหนดแผนการแก้

ปัญหาในระดับประเทศ

2. สินค้าไม่ปลอดภัยที่มีความชุกมากในภาพรวมของประเทศ และมีการกระจายหนาแน่นในบางภาคอย่างโดดเด่น อาจกำหนดแผนการแก้ปัญหาในระดับภาค

3. สินค้าไม่ปลอดภัยที่มีความชุกน้อยในภาพรวมของประเทศ แต่มีการกระจายหนาแน่นเฉพาะพื้นที่ที่มีขอบเขตเล็กกว่าภาค อาจต้องพิจารณาแผนการแก้ไขปัญหาในระดับเขตหรือแผนการแก้ไขปัญหาที่อาศัยความร่วมมือระหว่างจังหวัดที่มีปัญหานั้นๆ

ข้อจำกัดของการศึกษาและข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยในอนาคตต่อไป

การศึกษาดังกล่าวเป็นการนำข้อมูลทุติยภูมิของการจัดลำดับสินค้าไม่ปลอดภัยฯ ระดับจังหวัด ในช่วงระยะเวลาหนึ่งมาทำการวิเคราะห์ แม้ว่าก่อนดำเนินการจัดลำดับสินค้าไม่ปลอดภัยฯ จะมีการจัดประชุมชี้แจงหลักเกณฑ์ฯ และกระบวนการจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัยให้กับผู้ดำเนินกระบวนการในพื้นที่ เพื่อให้มีกระบวนการไปในทางเดียวกัน เช่น การคัดเลือกองค์ประกอบของการประชุม (ให้มีภาคีเครือข่ายที่หลากหลายครอบคลุมทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม ได้แก่ นักวิชาการ ประชาชน ผู้ประกอบการ สื่อมวลชน) การกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ การหาข้อมูลวิชาการอ้างอิง ฯลฯ แต่ผู้วิจัยไม่ทราบว่ากระบวนการการจัดลำดับความสำคัญของสินค้าไม่ปลอดภัยของแต่ละจังหวัดสามารถดำเนินการได้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด ซึ่งอาจส่งผลต่อข้อมูลทุติยภูมิที่ผู้วิจัยนำมาใช้วิเคราะห์ ดังนั้นในอนาคตต่อไปหากสามารถควบคุมกระบวนการให้มีความเหมือนกันได้ จะทำให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

สนับสนุนการศึกษาโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และวิทยาลัยการคุ้มครองผู้บริโภคด้านยาและสุขภาพแห่งประเทศไทย สมาเภัชกรรม

เอกสารอ้างอิง

1. Office of the Consumer Protection Board [cited 3 November 2014] Available from: <http://www.ocpb.go.th/>. (in Thai)
2. Health Product Vigilance Center, Food and Drug Administration, [cited 3 November 2014] Available from: <http://thaihpvc.fda.moph.go.th/thaihpvc/index.jsf>. (in Thai)
3. Complaint and Enforcement Management Center, Food and Drug Administration, [cited 3 November 2014] Available from: <http://newsser.fda.moph.go.th/hpsc/frontend/theme/index.php>. (in Thai)
4. Munkratok Y, Muenpa R. Issue prioritization for unsafe products for consumer protection. Bangkok: Health Consumer Protection Program, Chulalongkorn University; 2012. (in Thai)
5. Sriviriyapunap W, Munkratok Y, Muenpa R. Guidelines for issue prioritization of unsafe products for consumer protection. Bangkok: Health Consumer Protection Program, Chulalongkorn University; 2014. (in Thai)
6. Kulsomboon V, Sriviriyapunap W, Sukamolson S. Results from prioritizing unsafe products in the provincial and regional level, and policy option for problem solving. Bangkok: Health Consumer Protection Program, Chulalongkorn University; 2014. (in Thai)
7. Tipayamongkhogul M. Spatial epidemiology in public health. *Journal of Public Health* 2012;42(3):44-54. (in Thai)